

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Београд, 10. јул 2015.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ
ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ **Проблем идентитета у постмодернистичком
енглеском роману, у одабраним делима Џулијана Барнса, Ијана Макјуана,,
Грејема Свифта и Мартина Ејмиса**, кандидаткиње **Јелене Јанићијевић**

1. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1) Датум и орган који је именовао комисију:

17. децембар 2012, Наставно-научно веће Филолошког факултета у
Београду

2) Састав комисије:

1. др Зоран Пауновић, редовни професор за ужу научну област
Енглеска и америчка књижевност (2006), Филолошки факултет у
Београду;
2. др Радојка Вукчевић, редовни професор за ужу научну област
Енглеска и америчка књижевност (2005), Филолошки факултет у
Београду;
3. др Александра Јовановић, доцент за ужу научну област Енглеска и
америчка књижевност (2007), Филолошки факултет у Београду;

2. БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Тренутно на докторским студијама Филолошког факултета у Београду, смер
књижевност, уписан седми семестар. Докторска теза ће бити из области
постмодернизма у енглеској књижевности, о чему је кандидаткиња урадила низ
семинарских радова, од којих је неке адаптирала и послала стручним научним
часописима рангираним на «SCI» листи са молбом за објаву, а одговор се очекује

ускоро. Током докторских студија, урадила је одређени број семинарских радова и презентација из области родних студија, мултикултурализма, постколонијализма, као и методике интердисциплинарног истраживања.

Учествовала на међународној научној конференцији у Београду са темом „Дигиталне библиотеке, дигитални репозиторијуми, дигиталне презентације“ одржаној 2011. године. Исте године, учествовала на шестом међународном интердисциплинарном симпозијуму «Сусрет култура», у организацији Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду.

Тренутно запослена као преводилац за енглески језик у Агенцији за приватизацију.

3. БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. „Дигитализовани извори историја разних борилачких вештина као периферних, али изузетно битних облика културног наслеђа“, у Тематском зборнику са конференције „Дигиталне библиотеке, дигитални репозиторијуми, дигиталне презентације“, књига 2. Уредници: проф. др Александра Вранеш, проф. др Љиљана Марковић, проф. др Гвен Александер, у оквиру пројекта Министарства просвете под називом Књижество, теорија и историја књижевности на српском језику до 1915. Издавач: Филолошки факултет, Београд, 2012. године (у прилогу).

4. ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидаткиње, Комисија је закључила да кандидаткиња испуњава све услове за израду дисертације.

5. ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложен др Зоран Пауновић, редовни професор Филолошког факултета, Одсек за англистику. Библиографија проф. Зорана Пауновића, поред осталог, обухвата и следеће радове

1. Džejms Džojls, *Uliks* (prevod, komentari i pogovor), prvo izdanje CID, Podgorica, 2001; drugo izdanje Geopoetika, Beograd, 2003.
2. *Istorija, fikcija, mit (Eseji o angloameričkoj književnosti)*, Geopoetika, Beograd, 2006, 215 str
3. *Gutači blede vatre (Američki roman Vladimira Nabokova)* Prosveta, Beograd, 1997, 400 str.
4. "Coping with 9/11: History in the Making in Don DeLillo's and Paul Auster's Fiction", *History, Politics, Identity: Reading Literature in the Changing World* (Marija Knežević i Aleksandra Batričević-Nikčević, ur.), Cambridge Scholars Publishing, Newcastle, 2008, str. 151-168.
5. "Objava broja 9/11", poglavlje u knjizi *Šta čini dobru knjigu*, prir. Svetlana Gavrilović, Narodna biblioteka Srbije, 2008, str. 155-174.

Комисија сматра да проф. др Зоран Пауновић испуњава све услове за ментора докторске дисертације Јелене Јанићијевић.

6. ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

1) Оцена формулације назива тезе (наслова):

Комисија закључује да је радни назив тезе *Проблем идентитета у постмодернистичком енглеском роману, у одабраним делима Џулијана Барнса, Ијана Макјуана, Грејема Свифта и Мартина Ејмиса* прикладан, и да добро репрезентује суштину предложеног истраживања.

2) Оцена предмета (проблема) истраживања:

Предмет истраживања рада је проблем идентитета у савременом свету, сагледан на примерима ликова у романима писаца чија дела чине примарни корпус истраживања. Прича о идентитету је дошла у фокус хуманистичких наука, тек када су се појавиле различите опције његовог дефинисања, у оквиру дотадашњих општеприхваћених начина анализирања књижевних дискурса. Непостојање стабилног система одређивања ликова, или њихове доминантне особине/улоге, доводи до кризе идентитета, условљене немогућношћу његовог јасног препознавања и одређења.

Као један од кључних фактора у конституисању идентитета биће разматрана социо-економска позадина, односно утицај глобализма и конзумеризма на развој бића. Човек је и свуда и нигде, може да буде све или ништа, у зависности од радног места, улоге у породици, статуса међу пријатељима и у друштвеном окружењу уопште. Управо због брзих медијума комуникације, путовања, промена, особа промени мноштво улога, уклапа се у атмосферу различитих модуса живљења, као што ће се видети на примерима ситуација из одабраних романа, на којима ће бити обављено истраживање. Овакав начин живота доводи до презасићења информацијама, дезоријентисаности, губитка циља и осећаја смисла сопственог постојања.

Предложена тема се односи на савремени британски роман, а истраживање ће бити изведено интердисциплинарно, у оквиру друштвено-хуманистичких, односно филолошких наука, претежно у оквирима науке о књижевности. Предложена тема припада периоду постмодернизма, у ком доминира научни приступ који се може назвати “епистемолошки плурализам” (види: Waugh 2002:61), што подразумева да у извођењу теоријских закључака и успостављању дефиниција не постоје дефинитивни, стабилни и објективни параметри, већ све зависи од субјективне тачке гледишта и различитих спољашњих околности. У складу са тим, из угла постмодернизма, идентитет се често описује као фрагментиран, децентриран или флуидан, у сталном процесу настајања и мењања, за разлику од идентитета у периоду модернизма, где је он схваћен као интегрални, хомогени ентитет са релативно постојаним и дефинисаним центром, очигледно позиционираним у односу на друштвене стандарде и морална начела. Како тврди Полин Ресно (Pauline Rosenau), у самом постмодернизму постоје скептична, односно радикална и афирмативна струја (види: J. Holstein, J. Gubrium, ”The Self We Live By“, 2000:56), које се разликују према степену неверице у могућност постојања и одређивања бића, односно субјекта. Присталице афирмативне струје сматрају да постоји биће, које је полисемично, хибридно, изграђено из мноштва идентитета. Такво биће је у хаотичном стању, изведено из свог центра, али се категорија идентитета и даље уважава као једна од главних категорија његовог дефинисања. С друге стране, присталице скептичне струје сматрају да реалност у постмодернизму уопште не постоји, а самим тим ни идентитет. То се према овој теорији даље објашњава Бодријаровим појмом “хиперреалност“, према коме постоје само слике које су одраз реалности, а да та реалност заправо и не постоји. У складу са тим, идентитет је само сенка, односно само једна од могућих слика бића. У овом раду биће заступљена перспектива афирмативне струје.

Такође, приликом проучавања ове теме, не може се испустити из вида ни перспектива науке као што је социологија. Наиме, постмодернистички идентитет настаје у социо-економском и културном окружењу глобализма, где међу друштвеним параметрима централно место, уколико се може рећи да тако нешто постоји, припада појму економске надмоћи, те је врло битно уврстити и овај сегмент међу релевантне утицаје на формирање идентитета.

Подлога на којој се даље прати развој индивидуе, у интелектуалном, моралном и сваком другом аспект, проучава развојна психологија, па ће током проучавања бити неколико осврта на теорије Јунга и других психолога који се баве овом облашћу.

3) Библиографија прелиминарних истраживања:

Кандидаткиња је приложила библиографију коју чини 111 библиографских јединица. Овде наводимо један њен део:

2. Ang, Ien (2000) "Identity Blues" у *Without Guarantees: In honour of Stuart Hall*, (прип.) Stuart Hall, Paul Gilroy, Lawrence Grossberg, Angela McRobbie, 1-13, London: Verso
3. Barthes, Roland (1975) *The Pleasure of the Text*, New York: Farrar, Straus and Giroux
4. Bertens, Hans (1994) *The Idea of the Postmodern*, London: Routledge
5. Belsey, Catherine (1980) *Critical Practice*, London: Methuen
6. Benhabib, Seyla (1992) *Situating the Self*, London: Polity Press
7. Blamires, Harry (1986) *MacMillan History of Literature Series: Twentieth Century English Literature*, друго издање, New York: Palgrave Macmillan
8. Бодријар, Жан (1994) *Прозирност зла: оглед о крајносним феноменима*, у прев. Миодрага Радовића, Нови Сад: Светови
9. Бодријар, Жан (1991) *Симулакруми и симулација*, у прев. Фриде Филиповић, Нови Сад: Светови
10. Bradbury, Malcolm (1994) *The Modern British Novel*, London: Penguin Book
11. Brubaker, Rogers, and Frederick Cooper (2000) "Beyond Identity" у *Theory and Society* 29: 1-47 издање, Cambridge, Massachusetts, London: MIT Press
12. Foucault, Michel (1988) *Technologies of the Self*, Amherst: University of Massachusetts Press
13. Fromm, Erich (1984) *Здраво друштво*, прев. Загорка Голубовић и Анђелија Тодоровић, Загреб и Београд: Полит

14. Gergen, Kenneth J. (1991) *The Saturated Self: Dilemmas of Identity in Contemporary Life*, New York: Basic
15. Giddens, Anthony (1991) *Modernity and Self-Identity*, Stanford, California: Stanford University Press
16. Gray, John (1995) *Enlightenment's Wake*, New York: Routledge
17. Gubrium, Jaber F. and James A. Holstein (1994), "Grounding the Postmodern Self", *Sociological Quarterly* 35:685-703
18. Hall, Stuart, (1996), Introduction: "Who needs Identity?" in *Questions of Cultural Identity*, eds. S. Hall and P. Du Gay, London: Sage
19. Hall, Stuart (1987) "Minimal Selves", у: L. Appignanesi (прип.) *The Real Me: The Question of Identity and Postmodernism*, London: Institute of Contemporary Arts
20. Hewitt, John P. (1997) *Self and Society: A Symbolic Interactionist Social Psychology*, Boston: Allyn and Bacon
21. Holstein, James A. and Gubrium Jaber F. (2000) *The Self We Live By: Narrative Identity in the Postmodern World*, New York and Oxford: Oxford University Press
22. Hiebert, Ted (2012) *In Praise of Nonsense and Postmodern Identity*, Montréal, Ithaca [N.Y.]: McGill-Queen's University Press
23. Hutcheon, Linda (1988) *A Poetics of Postmodernism: History, Theory, Fiction*, New York: Routledge
24. Jameson, Fredric (2011) *Representing Capital, Vol 1*, London, Brooklyn: Verso
25. Jameson, Fredric (1991) *Postmodernism, or, Cultural Logic of Late Capitalism*, Durham, NC: Duke University Press
26. Јунг, Карл Густав (2008) *О развоју личности*, Нови Сад: Академска књига, Београд: Логистика
27. Jost, Jürgen (2005) *Postmodern Analysis*, New York, Dordrecht, Heidelberg, London: Springer

28. Kellner, Douglas (1992) "Popular Culture and the Construction of Postmodern Identities", pp. 141-77, у: *Modernity and Identity*, (прир.) Scot Lash, Jonathan Friedman, Oxford: Blackwell
29. Keulks, Gavin (2006) *Martin Amis: Postmodernism and Beyond*, London, New York: Palgrave Macmillan
30. Кочишевић, Драган (1992) *Анатомија изгубљене равнотеже*, Београд: Књижевна реч
31. Kristeva, Julia (1973) "The System and the Speaking Subject", *Times Literary Supplement*, октобар 12, стр. 1249
32. Кристева, Јулиа (2007) *Невероватна потреба да верујемо*, у преводу Зорана Миндеровића, Београд: Службени гласник (naslov originala: *Cet incroyable besoin de croire*, Paris: Bayard)
33. Liotard, Jean-Francois (1984) *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*, Minneapolis: University of Minnesota Press
34. Lopičić, V. i Mišić-Ilić, B. (прир.) (2010) *Identity Issues: Literary and Linguistic Landscapes*, Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing
35. Maus, Derek (прир.) (2001) *Postmodernism*, San Diego: Greenhaven Press, Inc.
36. Melluci, A. (1995) "The Process of Collective Identity", у: *Social Movements and Culture*, прир. Н. Johnston and B. Klandermans, London: UCL Press
37. McHale, Brian (1987) *Postmodernist Fiction*, New York, London: Methuen
38. Morley, David and Robins, Kevin (прир.) (2001) *British Cultural Studies: Geography, Nationality, and Identity*, New York: Oxford University Press, превод: Иван Пановић, Срђан Симоновић, Љиљана Марковић, издање 2003, Београд: Геопоетика
39. Malcolm, David (2002) *Understanding Ian McEwan*, South Carolina: University of South Carolina Press
40. Malcolm, David (2003) *Understanding Graham Swift*, South Carolina: University of South Carolina Press

41. Rosenau, Pauline Marie (1992) *Post-modernism and the Social Sciences*, Princeton, N.J.: Princeton University Press
42. Ryan, Kiernan (1999) "Sex, Violence and Complicity: Martin Amis and Ian McEwan", у: *An Introduction to Contemporary Fiction*, Cambridge: Polity
43. Sim, Stuart (прип.) (2001) *The Routledge Companion to Postmodernism*, London: Routledge
44. Sanders, Andrew (1994) *The Short Oxford History of English Literature*, Oxford: Oxford University Press
45. Sarup, Maden (1996) *Identity Culture and Postmodern World*, Athens: University of Georgia Press
46. Saul, John Ralston (2005) *The Collapse of Globalism and the Reinvention of the World*, Toronto: Viking Canada
47. Seaboyer, Judith (1999) "Sadism Demands a Story: Ian McEwan's: *The Comfort of Strangers*", *Modern Fiction Studies*, 45.4
48. Wells, Lynn (2010) *New British Fiction: Ian McEwan*, London, New York: Palgrave Macmillan

4) Циљеви истраживања, план рада, методе и очекивани резултати

Циљ предложеног истраживања је испитивање могућих одговора на проблем конституисања идентитета и потраге за идентитетом, имајући у виду мноштво дискурса који се смењују у свакодневној интеракцији и улога које су на располагању постмодерном бићу. С теоријске стране, тежиће се бољем разумевању теорија и развијању појмовног апарата, који би нам омогућили да ближе разумемо настајање, развој и очување и/или дезинтеграцију идентитета у постмодернизму. Из практичног угла, вршиће се примена напред наведених теоријских претпоставки, ради детаљније анализе релевантних аспеката и кључних тема, мотива, ликова у романима наведена четири писца, како би се открили кључни елементи у конкретној анализи романа.

О теми идентитета може се дискутовати у смислу најразличитијих приступа, становишта и теоријских подела. Међутим, у овом истраживању, хипотетичка основа за посматрање проблема идентитета биће следећа три аспекта бића, описана даље у тексту, у складу са поделом која је условна и изведена претежно под

утицајем теорија Патрише Во (Patricia Wough, "Postmodernism: A Very Short Introduction"), Џејмса Холштајна и Џејбера Губриума. Ова три аспекта су: аутентично, друштвено и морално биће.

Најпре ће се поставити питање постојања и могућности откривања аутентичног бића, односно његовог специфичног, индивидуалног језгра, које представља суштински извор мотивације за наше поступке и размишљања и које се налази испод свих слојева идентитета, а које остаје у великој мери стабилно под утицајима безбројних спољашњих фактора.

Следећи аспект је конституисање идентитета у социјалном окружењу. Друштвени идентитет се формира на тачки пресека линија дискурса ауторитета дате социјалне средине и специфичних животних околности индивидуе. Ми смо одређени системом који нас поставља у одређене улоге и то постаје у великој мери начин на који нас околина посматра, како ми постојимо у очима других, па и у својим сопственим.

Треће, треба се осврнути на моралне оквири, чије су границе постале врло нејасне, а критеријуми варијабилни. Да ли човек може да идентификује правила друштвеног система у постмодернизму и колико се та правила уопште ослањају на морал? Или, како је то сматрао Кант, сваки човек има урођени унутрашњи осећај за разликовање моралног од неморалног, за разлику од друштвено конституисаних моралних параметара, које иначе учимо да препознамо и примењујемо током живота. Којих моралних оквира се придржавају бића у постмодернизму и колико су они битни у изграђивању, проналажењу и развоју идентитета?

Очекује се да ће резултати овог истраживања допринети бољем разумевању потенцијалних начина конституисања идентитета, релевантних спољашњих фактора и унутрашњих сила које утичу на његово стварање у постмодернизму. Такође, један од циљева је и проналажење основаних претпоставки о могућим правацима његовог развоја којима се можемо надати и након постмодернизма. Међутим, пошто коначних закључака у овој области за сада не може бити, због саме природе теоријског приступа који се примењује у посматраном периоду, те ће фокус бити на аналитичком откривању нових смерница, примера, перспектива, као и указивање на могуће примене у другим теоријским и практичним наукама.

План рада ће обухватати постављање теоријског оквира, односно издвајање релевантних претпоставки и појмова теорија идентитета и теорија постмодернизма, који ће представљати основу за практичну анализу романа писца из наслова овог предлога. У уводном делу рада споменута су полазишта ове две теорије која ће се примењивати током истраживања, као и предложена три аспекта идентитета, која треба ближе испитати.

У овом раду примењиваће се најчешће методе логичког закључивања, попут дедукције и индукције, претежно у уводном и закључном делу поглавља, па и целог рада. Резултати индуктивног размишљања биће непотпун, отворен скуп закључака, за чије даље проширивање и надоградњу ће увек бити простора. Осим тога, користиће се и опште методе научног истраживања, од којих највише: анализа (дескриптивна и експликативна, анализа случаја), синтеза, апстракција, генерализација, компарација.

Генерализацијом би се дошло до најопштијих црта проблема идентитета у постмодернизму, које ће онда бити истраживане у појединачним романима. Такође,

апстракција ће се користити за формирање појмова, мишљења и ставова који ће се користити током рада.

Затим, анализом ће се вршити рашчлањивање теоријских елемената, чији ће појединачни утицај бити описиван у смислу њиховог значаја за конституисање идентитета, а анализом садржаја романа и дошло би се до могућности примене закључака претходно наведене анализе теоријских чинилаца. Уз то, компарација ликова, ситуација, тема из различитих или из истог романа ће дати сликовите и очигледне резултате као потврду раније постављених хипотеза.

5) Закључак

На основу наведених података о кандидаткињи, Комисија закључује да је Јелена Јанићијевић подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија закључује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области англофоне књижевности.

На основу наведених података о ментору, Комисија закључује да је др Зоран Пауновић подобан за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидаткиње Јелене Јанићијевић и предложене теме докторске дисертације *Проблем идентитета у постмодернистичком енглеском роману, у одабраним делима Џулијана Барнса, Ијана Макјуана, Грејема Свифта и Мартина Ејмиса* , а да се за ментора именује др Зоран Пауновић, редовни професор Филолошког факултета у Београду.

др Зоран Пауновић, ред. проф.

др Радојка Вукчевић, ред. проф.

др Александра Јовановић, доцент